

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик дошкільної освіти

Дипломна робота
магістра

з теми: **«Розвиток навиків дослідницької діяльності дітей старшого дошкільного віку в ході формування уявлень про величину»**

Виконала: Виконала: студентка 2 курсу
DO1–M20z групи, спеціальності 012
Дошкільна освіта
Магада Людмила Василівна

Керівник:
Газіна І.О., кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії та методик
дошкільної освіти

Рецензент:
Моцик Р. В., кандидат педагогічних
наук, доцент кафедри комп'ютерних наук

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ I. Психолого-педагогічні основи формування дослідної діяльності у дітей старшого дошкільного віку.....	9
1.1. Сутність дослідницької діяльності дітей старшого дошкільного віку в психолого-педагогічних джерелах.....	9
1.2. Реалізація завдань дослідницької діяльності дітей дошкільного віку в умовах сучасного ЗДО.....	21
1.3. Особливості організації дослідної роботи дітей старшого дошкільного віку під час занять з формування уявлень про величину предметів та її вимірювання.....	30
Висновок до I розділу.....	35
Розділ II. Експериментальна апробація методики формування дослідницької діяльності дітей старшого дошкільного віку в ході формування уявлень про величину та її вимірювання.....	37
2.1. Показники та критерії рівня оволодіння дітьми дослідницькою діяльністю.....	37
2.2. Виявлення рівня розвитку дослідницької діяльності (констатувальний етап експерименту).....	43
2.3. Досвід роботи з розвитку дослідницької діяльності у дітей старшого дошкільного віку.....	52
2.4. Виявлення рівня розвитку дослідницької діяльності (контрольний етап експерименту).....	58
Висновок до II розділу.....	63
Висновки.....	65
Список використаної літератури.....	68

ВСТУП

Актуальність дослідження. У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті (2002), Законі України «Про дошкільну освіту» (2001), Базовому компоненті дошкільної освіти (2012), Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку (2020) зазначається, що одним з головних завдань педагогів закладів дошкільної освіти є всебічний розвиток особистості, виховання основ громадянської позиції та життєвої компетентності дитини. У цьому сенсі набіває актуальності проблема розвитку дослідницької діяльності дітей дошкільного віку. Адже саме пізнавальний розвиток сприятиме успішному засвоєнню матеріалу, підвищить ефективність їхніх когнітивних здібностей та вмінь, формує основу особистості креативної, здатної до розвитку та творчості.

Це стає дедалі актуальнішим в умовах надзвичайно високої конкурентності у всіх сферах суспільного життя. Сьогодні існує потреба в формуванні соціально-розвиненої особистості, що володіє значними інтелектуальним, психологічним і соціокультурним потенціалом. Сучасна молода людина має бути ініціативною та креативною, здатною опановувати новітні технології, шукати шляхи досягнення поставлених цілей. Вона має володіти навиками дослідницької діяльності.

Фактично, формування такої особистості і є одним з головних завдань сучасної системи освіти. На пошуки оптимізації процесу навчання та виховання активної особистості, озброєної відповідними знаннями та навиками й націлена сучасна педагогічна наука, не тільки в Україні, а й за кордоном.

В умовах модернізації освіти, важливе значення набуває проблема запровадження новітніх технологій навчання дітей дошкільного віку. При цьому педагоги все більше орієнтуються на використання у своїй роботі більш ефективних форм і методів.

Вагоме місце у пізнавальному розвитку дошкільників займає технологія дитячої дослідної роботи, дитячого експериментування. Завдяки експериментуванню в дитини формуються реальні уявлення про різні сторони досліджуваного об'єкта, про взаємозв'язки з іншими об'єктами та навколишнім середовищем. Під час дослідів у дошкільників розвивається пам'ять, розумові процеси, тому що дитині завжди потрібно здійснювати аналіз даної операції, синтезувати, порівнювати, класифікувати, узагальнювати.

Дошкільний вік є найбільш сприятливим для пізнавальної діяльності. Зважаючи на те, що сучасна педагогічна практика спирається на особистісно-орієнтовану освіту, з позицій якої дитина розглядається як суб'єкт освітнього процесу, то найбільша увага приділяється створенню оптимальних умов для її інтелектуального, соціального та емоційного розвитку.

Дослідницька діяльність з дітьми – це особливий і дуже непростий вид діяльності. Саме він дає дітям можливість спілкуватися з однолітками, з дорослими, здійснювати з об'єктами різноманітні перетворення, виявляти їхні істотні зв'язки з явищами природи, з життєдіяльністю людини, вчить аналізувати й самостійно робити висновки. А винагородою за допитливість та роботу над поставленими завданнями для дітей стають їхні самостійні відкриття. Самостійно здобуті знання під час дослідів та експериментів залишаються в пам'яті дітей надовго і формують підґрунтя для нової розумової і творчої пошуково-дослідницької діяльності.

Дослідницька діяльність дозволяє організувати навчання так, щоб дитина змогла задавати питання і самостійно знаходити відповіді на них. Набуваючи досвіду використання процесів дослідницької діяльності, діти тренуються в побудові концептуальних ідей про навколишній світ і взаємодію з ним.

Така дослідна діяльність може проводитися у ході практично всіх занять в ЗДО. Зокрема, чи не найоптимальніші умови для неї створюються на заняттях з математики. Зокрема, на наш погляд, чи не найкращі

можливості для цього отримуємо під час вивчення змістової лінії, пов'язаної з формування уявлень про величину і здійснення вимірювальної діяльності.

Власне, виходячи з цього, нами була обрана тема магістерського дослідження: **«Розвиток навиків дослідницької діяльності дітей старшого дошкільного віку в ході формування уявлень про величину»**

Проблема розвитку дослідницької діяльності привертала увагу вчених протягом багатьох століть.

У педагогічній науці на формування смислового поля поняття «дослідницька діяльність» суттєво вплинули роботи Т. Байбари, М. Кларіна, [2; 36] та інших психологів і педагогів, які долучилися до визначення сутності дослідницької діяльності дітей та становлення смислових понять «навчання як дослідження», «дослідницький метод» (І. Лернер, М. Махмутов та ін.) [47; 50], «дослідницький підхід» (С. Максименко, В. Соловієнко та ін.) [49], «дослідницьке навчання» (М. Кларін) [36], «навчання через дію, дослідження дій» (М. Мелманн, Е. Пошетун) [51].

Значна частина педагогів та психологів, у результаті проведених наукових досліджень наполягають на активізації експериментально-дослідницької діяльності в закладах дошкільної освіти як такої, що сприяє всебічному та гармонійному розвитку дитини. Зокрема, Н. Лисенко стверджує, що «...в наш час назріла нагальна потреба в підвищенні статусу цього виду діяльності в освітньому процесі закладів дошкільної освіти, оскільки вона покликана гармонізувати й коригувати ціннісні орієнтації дітей у світі природи» [48]. На думку науковців М. Веракса, М. Поддьякова, «...знання, які дитина-дошкільник отримує в ході проведення дослідів, завжди є усвідомленими, більш ґрунтовними, а сам процес оволодіння способами практичної взаємодії з навколишнім середовищем забезпечує становлення світогляду дитини та її особистісного розвитку» [10; 88]. Існує низка досліджень (І. Куліковська, О. Савенкова, Н. Совгір), які доводять, що рівень пізнавального розвитку і соціалізації дитини безпосередньо залежать від спеціально організованих педагогічних технологій, зокрема, умов

експериментально-дослідницької діяльності [30]. У свою чергу Г. Беленька, Ю. Волинець, Л. Зайцева, М. Вірзілін переконують, що експериментально-дослідницька діяльність дітей сприяє розвитку їхніх пізнавальних інтересів та допитливості [13, с. 126-127].

Вчені доводять, що розумовий розвиток дітей дошкільного віку значно вищий, ніж це вважалося раніше. Практичний досвід дитини, її мовне спілкування з оточуючими приводять до формування все більш складного комплексу різноманітних знань. Це дає підставу стверджувати, що вже в період старшого дошкільного віку, незважаючи на наочно-образний характер свого мислення, діти можуть усвідомлювати не тільки зовнішню сторону предмета, а й деякі нескладні зв'язки і закономірності [21, с. 34].

В сучасній педагогічній науці чимало досліджень присвячені проблемі дослідницької діяльності дітей дошкільного віку. У своїх працях вчені доводять, що дослідницька діяльність сприяє розвитку мислення (А. Брушинський, З. Калмикова, А. Матюшкін, І. Якиманська), активізації пізнавальної і творчої діяльності (Б. Всесвятський, М. Данилов, Б. Єсіпов, І. Лернер, В. Оконь, Б. Райков, М. Махмутов, М. Скаткін, К. Ягодовський), розвитку самостійності, ініціативності, самоконтролю й активності особистості у її діяльності в цілому (М. Кларін, В. Маралов, В. Ситаров) [72, с. 10]. Однак, на жаль, слід констатувати факт, що можливості дослідницької діяльності повною мірою досі не використовуються в освітньому процесі, зокрема й на заняттях з математики. Це, на нашу думку, засвідчує актуальність даної проблеми

Мета дослідження полягає у визначенні умов формування та розвитку дослідницької діяльності у дітей старшого дошкільного віку при вивченні величин та їх вимірюванні.

З огляду на рівень теоретичної та методологічної розробленості даної проблеми і її практичну значимість, нами було визначено об'єкт і предмет дослідження.

Об'єктом дослідження виступає процес формування та розвитку дослідницької діяльності у старших дошкільників при вивченні величин та способів їх вимірювання.

Предмет дослідження: умови, за яких відбувається дослідницька діяльність старших дошкільників при вивченні величин та способів їх вимірювання.

Відповідно до мети, об'єкту та предмету дослідження були висунуті наступні **завдання дослідження:**

1. Здійснити теоретико-методологічний аналіз проблеми формування і розвитку дослідницької діяльності у дітей старшого дошкільного віку.

2. Розробити комплекс занять, орієнтованих на вивчення теми: «Величина і вимірювальна діяльність».

3. Реалізувати в виховно-освітньому процесі ЗДО комплекс педагогічних заходів, що забезпечують ефективний розвиток дослідницької діяльності.

4. У ході педагогічного експерименту перевірити ефективність запропонованих умов та заходів, спрямованих на активізацію дослідницької діяльності дітей старшого дошкільного віку в процесі вивчення величин та способів їх вимірювання.

Методологічною і теоретичною основою дослідження склали: вчення про розвиток особистості (Л. Виготський [14], А. Леонтьєв [45]); основні положення теорії діяльності (О. Леонтьєв [46], Д. Ельконін [97; 98], В. Давидов [21]); дослідження особливостей розумового розвитку дітей дошкільного віку (Ж. Піаже [65], Л. Виготський [14], А. Подд'яков [88]); теорії і методики навчання математики (А. Белошистая [3; 4], А. Столяр [92], Т. Єрофєєва [11]); теорії та методика проведення навчальних досліджень в ЗДО (А. Савенков [70 – 78]).

Для вирішення поставлених завдань використовувалися теоретичні та емпіричні методи дослідження. При виявленні науково-методологічних і психолого-педагогічних основ вивчення проблеми розвитку дослідницької

діяльності використовувалися історико-логічний, порівняльний та системний аналізи, моделювання та конструювання, метод аналогії. Для характеристики стану розвитку дослідницької діяльності в дошкільному віці залучалися методи спостережень, анкетування. У ході експериментальної роботи поєднувалися педагогічний експеримент, спостереження, бесіди, педагогічний моніторинг, діагностування.

База експериментального дослідження:

Робота проводилася в Чинадіївському дитячому будинку інтернатного типу, с.м.т. Чинадієво, Мукачівського району, Закарпатської області. В експерименті брали участь 15 дітей контрольної групи, 15 дітей експериментальної групи.

Теоретична значущість дослідження: полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні можливості формування навиків дослідницької діяльності дітей старших дошкільників при вивченні теми величина і вимірювальна діяльність; в розкритті поняття «дослідницька діяльність» та розробці структури дослідницької діяльності; у визначенні комплексу педагогічних умов успішного перебігу процесу розвитку дослідницької діяльності при вивченні теми «Величина і вимірювальна діяльність».

Практичне значення одержаних результатів магістерської роботи полягає в можливості використання її матеріалів керівництвом, методистами та вихователями закладів дошкільної освіти у роботі з дітьми старшого дошкільного віку, викладачами педагогічних закладів вищої освіти при підготовці фахівців за спеціальністю 012 Дошкільна освіта.

Структура і обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, семи параграфів, висновків, списку використаної літератури, який включає 98 найменувань. Обсяг магістерської роботи – 76 сторінок.

ВИСНОВКИ

Проблема формування і розвитку дослідницької діяльності у дітей старшого дошкільного віку розглядалася і вивчалася багатьма дослідниками. Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що вже в ХІХ ст. визнаються здібності дитини. Але в ХХ ст. педагогіки і психології звертаються до особистісних особливостей дитини, виділяють етапи її розвитку та накопичення індивідуального досвіду в діяльності. Дитина здатна до саморозвитку, володіє природними задатками і вродженим цікавістю. Від багатства вражень, позитивних взаємовідносин особистості дитини з соціальним оточенням залежить перехід від потенційних можливостей особистості в різнобічні творчі здібності.

У нашій роботі ми дотримувалися тези, що дитяча дослідницька діяльність є пізнавально-творчою діяльністю, що за структурою нагадує наукову діяльність і характеризується активністю, свідомістю, предметністю, цілеспрямованістю та вмотивованістю. Дослідницька діяльність старших дошкільників являє собою своєрідний шлях дитини до знання через власний творчий, дослідницький пошук. Складові дослідницької діяльності: виявлення проблеми, вироблення й постановка гіпотези, спостереження, дослідження, експерименти, а також зроблені на їхні основі судження та умовиводи.

Дослідницька діяльність стимулює пізнавальну активність і допитливість дитини, активізує сприйняття навчального процесу. Дитина вчиться робити висновки, самостійно опановує уявленнями про те чи інше явище. Результатом реалізації роботи є набутий досвід бачення предметів і явищ, розвиток уваги, зорової, слухової чутливості, розширення словникового запасу і збагачення мовного спілкування на основі культурних норм.

Дослідницька діяльність дитини, як і інші якості особистості, не є вродженими. Розвиток дослідницької діяльності дошкільника йде по

ланцюжку: цікавість – допитливість, пов'язана з дослідницькою діяльністю – дослідницька діяльність.

У своїй роботі ми використовували експериментально-дослідницьку структуру дослідницької діяльності. Мета даної структури полягає в розвитку здібностей дитини працювати з досліджуваними об'єктами в «лабораторних умовах» як засобом пізнання навколишнього світу. У цій структурі використовується наступна логіка методів: питання педагога, які спонукають дітей до постановки проблеми; схематичне моделювання досвіду; питання, що допомагають прояснити ситуацію і зрозуміти сенс експерименту, його зміст і природну закономірність; метод, що стимулює дітей до комунікації; метод «першої проби» застосування результатів власної дослідницької діяльності, суть якого полягає у визначенні дитиною особистісно-ціннісного сенсу скоєних їх дій.

Обов'язковою умовою розвитку і саморозвитку дитини є створення в дошкільному закладі просторово-предметного середовища. Просторово-предметне середовище має сприяти самостійного набуття досвіду, знаходження нових способів реалізації діяльності.

При визначенні показників сформованості умінь і навичок дослідницької діяльності ми користувалися роботами О. Савенкова. Тому що, він більш конкретно визначив дослідницькі вміння і повно описав блоки, що характеризують дослідницьке мислення. Розробили критерії та рівні сформованості дослідницької діяльності. За виділеним рівням можна проводити спостереження за розвитком дослідницької діяльності.

Робота з формування дослідницької діяльності у старших дошкільників повинна проводитися поступово і поетапно: 1 етап – безпосереднє формування умінь і навичок дослідницької діяльності. Зміст першого етапу включало в себе завдання, спрямовані на розвиток пам'яті, уваги та інших пізнавальних функцій. 2 етап – ознайомлення дошкільників з методикою навчальних досліджень. На цьому етапі пропонується класифікація, за допомогою якої можна систематизувати процес навчальних

досліджень. 3 етап – проведення дітьми самостійних досліджень, коли в дослідницький пошук залучалася вся група, діти самі ставили цілі і методи їх досягнення.

У результаті у дітей формувалися навички та вміння проведення досліджень, і одночасно ця діяльність сприяла ефективнішому засвоєнню уявлень про величину і її вимірі.

Розроблений комплекс вправ і завдань може бути використаний педагогами в практичній діяльності. А також, визначений в роботі комплекс умов розвитку дослідницької діяльності, структура показників та критерії відстеження процесу, можуть бути застосовані педагогами при формуванні навичок дослідницького поведінки не тільки в процесі формування первинних математичних уявлень, а й в інших видах діяльності.

Таким чином, проведене дослідження говорить про доцільність використання математичного матеріалу для розвитку дослідницької діяльності старших дошкільників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Наук. Керівн. : А. М. Богущ. Авт. кол-в. К.: Видавництво, 2012. 26 с.
2. Байбара Т. Н. Методика навчання природознавства в початкових класах. Навчальний посібник. Київ : Веселка, 1998. 334 с.
3. Белошистая А. В. Дошкольный возраст: формирование и развитие математических способностей // Дошкольное воспитание. 2000. № 2. С. 69.
4. Белошистая А. В. Формирование и развитие математических способностей дошкольников. Москва : ВЛАДОС, 2003. 400 с.
5. Беленька Г. Експериментування – крок до пізнання // Дошкільне виховання. 2007. № 5. С. 7-10.
6. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку “Українське дошкілля” / за заг. ред. О.В. Низковської. Тернопіль, 2017. 256 с.
7. Богущ А. М., Гавриш Н. В. Методика ознайомлення дітей з предметним довкіллям. К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. 408 с.
8. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) [250000 слів] / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К. ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
9. Венгер Л. А. Психология / Венгер Л. А., Мухина В. С. Москва : Просвещение, 1988. 340 с.
10. Веракса Н. Е. Проектная деятельность дошкольников : пособие для педагогов дошкольных учреждений. Москва : Мозаика-Синтез, 2008. 112 с.
11. Вікіпедія. URL : <https://uk.wikipedia.org>
12. Вознюк О. В. Формування дослідницьких умінь та актуалізація дослідницьких здібностей у дітей і молоді. Наукові записки Малої академії наук України : збірник наукових праць. Випуск 2. Серія : Педагогічні науки. Київ : ТОВ «СІТПРІНТ», 2012. С. 50-62.

13. Волинець Ю. О., Стаднік Ю. О. Організація експериментальнодослідницької діяльності дітей дошкільного віку на основі взаємодії фахівців закладів дошкільної освіти з батьками. Електронне наукове фахове видання «Народна освіта» Випуск №2 (38), 2019. URL: file:///C:/Users/Рома/Downloads/NarOsv_2019_2_20.pdf
14. Выготский Л. С. Воображение и его развитие в детском возрасте / Л. С. Выготский // Хрестоматия по возрастной психологии: Учеб. Пособие / Сост. Л. М. Семенюк. Москва : Воронеж, 2003. 265 с.
15. Газіна І. О. Методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку: Навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2014. 224 с.
16. Газіна І. О. Розвиток логічного мислення у дітей дошкільного віку: Методичний посібник. Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин О. В., 2010. 172 с.
17. Галатюк М. Ю. Теоретичні аспекти розвитку навчально-дослідницької діяльності у процесі виконання лабораторних робіт. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університету імені Івана Огієнка, 2009. Вип. 15. С. 270-271.
18. Галатюк Ю. М. Системно-структурний аналіз навчально-дослідницької діяльності (методологічний аспект). Збірник науково-методичних праць «Теорія та методика вивчення природничо-природничих і технічних дисциплін». Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 14. Рівне : Волинські обереги, 2010. С. 216-217.
19. Головань М. С., Яценко В. В. Сутність та зміст поняття «дослідницька компетентність»). Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі : зб. наук. пр. Випуск VII. Кривий Ріг : Видавничий відділ НМетАУ, 2012. С. 61.

20. Горобченко Н. Використання дослідницьких методів на заняттях як дієвий спосіб забезпечення творчого розвитку особистості. Початкова школа. 2012. № 2. С. 42-43.
21. Давыдов В. В. Уровни развития математического мышления». Душанбе, 1993. 270 с.
22. Дитина : освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк; авт. кол. Г. В. Беленька, О.Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білоskalенко [та ін.]; наук. ред. Г. В. Беленька, М. А. Машовець. К. : Київ, ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.
23. Дитина в дошкільні роки : комплексна додаткова освітня програма / автор. колектив; наук. керівник К. Л. Крутій. Запоріжжя, 2011. 188 с.
24. Дорошенко Т.М., Мацько В.В. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень: навч. посіб. /упоряд.: Т. М. Дорошенко, В. В. Мацько. Кременчук : ПП «Бітарт», 2019. 96 с.
25. Дусавицкий А. К. Поисковая активность и адаптация. Москва : Педагогика, 1984. 165 с.
26. Енциклопедія освіти. Акад. пед. наук Укр. ; за головний ред. В. Г. Кременя. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
27. Ерофеева Т. И. Математика для дошкольников: Кн. для воспитателей детского сада. Москва : Просвещение, 1992. 191 с.
28. Ерофеева Т. И. Немного о математике, и не только о ней // Дошкольное воспитание. 2001. № 10. С. 7-11.
29. Ждан А. И. История психологии: от античности к современности. Москва : Пед. общество России, 2001. 356 с.
30. Жихарева О. М. Экспериментальная деятельность в ДОУ. URL: <http://www.ds-478.nios.ru>.
31. Запорожец А. В., Леонтьева А. И. Вопросы психологии ребенка дошкольного возраста. Москва : Педагогика, 1995. 275 с.
32. Запорожец А. В., Венгер Л. А. Восприятие и действие. Москва : Просвещение, 1967. 323 с.

33. Запорожец А. В., Эльконин Д. Б. Психология детей дошкольного возраста. Развитие познавательных процессов. Москва : Просвещение, 1964. 350 с.
34. Калуська Л. В. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей старшого дошкільного віку «Соняшник». Тернопіль: Мандрівець, 2014. 144 с.
35. Каратаєва М. Проектування – перспективна технологія. Дошкільне виховання. 2013. № 12. С. 13-20.
36. Кларин М. В. Инновации в мировой педагогике: обучение на основе исследования, игры и дискуссии. (Анализ зарубежного опыта). Рига : НПЦ «Эксперимент», 1995. 176 с.
37. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні. Дошкільне виховання. 2016. № 10. 18 с.
38. Конформович А., Лебедева З. Формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку. Київ : Видавниче об'єднання «Вища школа», 1976. 232 с.
39. Концепція побудови розвиваючого середовища в дошкільному закладі / В. А. Петровський, Л. М. Кларін, Л. А. Смивіна, Л. П. Стрелкова. Київ, 1993.
40. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку / Національна академія педагогічних наук України. Київ : ФОП Ференець В. Б., 2020. 85 с.
41. Костюк О. Дослідницько-пошукова діяльність у формуванні пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку до природи. Педагогічний пошук. № 3 (83). 2014. С. 21-22.
42. Крушинська В, Мацюк Л. Дидактичні ігри та вправи з математики // Дошкільне виховання. 1991. №5. С. 10-14.
43. Кудрявцев В. Т., Уразалиева Г. К., Кириллов И. Л. Личностный рост ребенка в дошкольном образовании. Москва : ИДОСВ РАО, АНО "Центр развивающего образования Владимира Кудрявцева", 2003. 230 с.

44. Кулюткин Ю. Н. Продуктивное мышление как основа обучаемости. Москва : Просвещение, 1981. 76 с.
45. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. Москва : Политиздат, 1975. 304 с.
46. Леонтьев А. Н. О формировании способностей. Москва : Педагогика, 1996. 155 с.
47. Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения. Москва : Педагогика, 1981. 186 с.
48. Лисенко Н. В. Теорія і практика екологічної освіти : дошкільник-педагог : навчально-методичний посібник для ВНЗ. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2009. 400 с.
49. Максименко С. Д., Соловієнко В. О. Загальна психологія: Навч. посібник. Київ : МАУП, 2000. 256 с.
50. Махмутов, М.И. Проблемное обучение : основные вопросы теории. Москва : Педагогика, 1975. 368 с.
51. Мелманн М. Пометун Е. И. Диалоги об образовании для устойчивого развития. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2012. 180 с.
52. Метлина Л. С, Математика в детском саду. Москва : Просвещение, 1984. 256 с.
53. Метлина Л. С. Занятия по математике в детском саду: (Формирование у дошкольников элементарных матем. представлений). Пособ. для воспитателя дет. сада. 2-е изд., доп. Москва : Просвещение, 1985. 223 с.
54. Михайліченко Т. Інтеграція пошуково-дослідницької діяльності з різними видами діяльності дошкільників. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2010. № 7. С. 42–50.
55. Михайлова З. А. Игровые занимательные задачи для дошкольников. Санкт-Петербург : Детство-Пресс, 1999. 128 с.
56. Михайлова З. А., Непомнящая Р. Л. Теоретические и методические вопросы формирования математических представлений у детей дошкольного возраста. Ленинград, 1988. 145 с.

57. Ніколаєнко С. О. Організація дослідницько-дослідницької діяльності з дітьми старшого дошкільного віку. К. : [б. в.], 2006. 211 с.
58. Носова Е. А., Непомнящая Р. Л. Логика и математика для дошкольников: Методическое пособие. Санкт-Петербург : Акцидент, 1997. 79 с.
59. Омельчук С. Навчання морфології української мови на засадах дослідницького підходу: теорія і практика: монографія. Київ: Генеза, 2014. 368 с.
60. Организация экспериментальной деятельности дошкольников»: Методические рекомендации / под ред. Прохоровой Л. Н. Москва : «Аркти», 2004. 230 с.
61. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / [Н. В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Рогозянський, О. Ю. Хартман, А. С. Шевчук]; За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. К. : Українська академія дитинства, 2017. 80 с.
62. Павлієнко С. С. Розвиток пізнавального інтересу у дітей старшого дошкільного віку у процесі пошуково–дослідницької діяльності Strasbourg, République française. 2020. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/logos/article/view/5425/5389>.
63. Пантина Н.С. Становление интеллекта в дошкольном детстве. Москва : РОССПЭН, 1996. 272 с.
64. Пастушенко Н. Б., Суддя З. О. Розвиток пізнавальних інтересів дітей старшого дошкільного віку засобами пошуково-дослідницької діяльності. Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Сер. : Психолого-педагогічні науки. 2012. № 5. С. 129-133.
65. Пиаже Ж. Как дети образуют математические понятия // Вопросы психологии. 1966. №4. С. 4-6.
66. Плохій З. Пошуково-дослідна діяльність. Дитячий садок. 2010. № 42-43. С. 14-18.

67. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2006. 456 с.
68. Проектні технології у дошкільному навчальному закладі / упоряд. Буракова Ю. Д. Х. : Вид. група «Основа», 2009. 234 с.
69. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. СПб.: Питер, 2001. 720 с.
70. Савенков А. И. Исследовательские методы обучения в дошкольном образовании // Дошкольное воспитание. 2005. № 12. С. 3-7.
71. Савенков А. И. Исследовательские методы обучения в дошкольном образовании // Дошкольное воспитание. 2006. №1. С. 21-23.
72. Савенков А. И. Исследовательские методы обучения в дошкольном образовании // Дошкольное воспитание. 2006. № 6. С.10-11.
73. Савенков А. И. Маленький исследователь. Как научить дошкольника приобретать знания. Ярославль : Академия развития, 2002. 230 с.
74. Савенков А. И. Одаренные дети в детском саду и в школе: Учеб. Пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. Москва : Издательский центр «Академия», 2000. 300 с.
75. Савенков А. И. Одаренный ребенок дома и в школе. Екатеринбург : У-фактория, 2004. 123 с.
76. Савенков А. И. Учебное исследование в детском саду: вопросы теории и методики // Дошкольное воспитание. 2000. № 2 С. 8-10.
77. Савенков О. Пробудити дослідника в дитині. Дошкільне виховання. 2013. № 2. С. 2-7.
78. Савенков А. И. Путь к одаренности: исследовательское поведение дошкольников. Санкт-Петербург : Питер, 2004. 222 с.
79. Савченко О. Я. Навчальне середовище як чинник стимулювання дослідницької діяльності дітей старшого дошкільного віку. Наукові записки Малої академії наук України : збірник наукових праць. Випуск 1. Серія : Педагогічні науки. К. : ТОВ «СІТПРІНТ», 2012. С. 35-36.

80. Саркісова Н. Маленькі таємниці великих відкриттів: пошуководослідницька діяльність. Дошкільне виховання. 2006. № 4. С. 20-22.
81. Смиронова Е. О. Психология ребенка. Москва, 1997. 287 с.
82. Смоленцева А. А. Сюжетно-дидактические игры с математическим содержанием. Москва : Просвещение, 1993. 95 с
83. Смольникова Г. Нові відкриття – щодня! Дошкільне виховання. 2013. № 3. С. 6-9.
84. Смольникова Г. Цікаві досліди. Зростаємо разом. 2011. № 11. С. 12-15.
85. Сухомлинський В. О. Сто порад учителям. Вибрані твори : У 2-х т. К. : Рад. школа, 1976. Т 2. С. 107-120.
86. Тарунтаева Т. В. Развитие элементарных математических представлений у дошкольников. 2-е изд., испр. Москва : Просвещение, 1980. 64 с.
87. Товкач І. Є. Психологічні особливості прояву креативності у старшому дошкільному віці Молодий вчений. 2015. № 4. С. 106-110.
88. Умственное воспитание детей дошкольного возраста / Н. Н. Поддьяков, С. Н. Николаева, Л. А. Парамонова и др. / Под ред. Н. Н. Поддьякова. Москва : Просвещение. 1988. 278 с.
89. Урунтаева Г. А. Дошкольная психология. Москва, 1999. 336 с.
90. Урунтаева Г. А. Практикум по психологии. Москва : Издательский центр «Академия», 1998. 176 с.
91. Фесюкова Л. Б. Розвивальні ігри для дітей 4-7 років. Харків : Веста: ТОВ Видавництво «Ранок», 2007. 144 с.
92. Формирование элементарных математических представлений у дошкольников / Под ред. А. А. Столяра. Москва : Просвещение, 1988. 320 с.
93. Хомуленко Т. Б. Форма та величина. Навчальне видання (для роботи з дітьми 4-6 років). Серія «Виховуємо розумничків». Харків : ТОВ «Торнадо», 2005. 16 с.
94. Шумей Т. Маленькі дослідники. Палітра педагога. 2008. № 2-6. С. 15-18.

95. Щербакова Е. И. Теория и методика математического развития дошкольников: Уч. пособие. Москва : Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: Издательство НПО «МОДЕК», 2005. 392 с.
96. Щербакова К. Й. Методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників : Навч. посіб. Київ : Вища школа, 1996. 240 с.
97. Эльконин Д. Б. Детская психология. Москва : Академия, 2006. 384 с.
98. Эльконин Д. Б., Венгер А. Л. Особенности психического развития детей 6 – 7 лет. Москва : Педагогика, 1988. 256 с.